

Posudek oponenta diplomové práce

Magisterský program Sociální a kulturní ekologie UK FHS v Praze

Název práce: **Životní styl, environmentální hodnoty a postoje návštěvníků k ochraně životního prostředí při pěší turistice v CHKO Žďárské vrchy**

Jméno studentky: Bc. Olga Faltysová, BA

Posudek vypracovala: Mgr. Kateřina Vojtíšková, Ph.D.

Předkládaná práce pojednává o environmentální etice, životním stylu, hodnotách a postojích vůči životnímu prostředí. Formou dotazníkového šetření zkoumá u návštěvníků CHKO Žďárské Vrchy jejich vztah k území a ochraně životního prostředí, motivace trávení dovolené a jejich hodnoty. Jako hlavní cíl si autorka klade „zhodnotit životní styl, environmentální hodnoty a postoje návštěvníků Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy k ochraně životního prostředí.“ (s. 5).

Práce je rozdělena na úvod, metodologii, teoretickou a empirickou část, závěr, seznam literatury, tabulek a grafů, a pět příloh. V teoretické části představuje postupně autorka řadu konceptů od vybraných autorů, v empirické části pak prezentuje výsledky vlastního šetření. Práce neobsahuje explicitně a jasně formulované hypotézy, které by výzkum ověřoval, spíše mapuje názory a deklarované chování určité populace. V závěru jsou zodpovězeny tři dílčí výzkumné otázky (s. 93-96):

„Jaké místo v hodnotovém žebříčku návštěvníků CHKO zaujímá ochrana životního prostředí?“

„Je pobyt návštěvníků v přírodě (např. CHKO) významnou součástí jejich životního stylu?“

„Do jaké míry se návštěvníci CHKO podílejí na udržitelném cestovním ruchu v dané oblasti?“

Práce z formálního hlediska splňuje kritéria kladená na diplomovou práci – rozsahem (106 stran bez příloh), členěním, seznamem literatury (včetně cizojazyčné), apod. Přes drobné nepřesnosti vyhovuje po jazykové a stylistické stránce. Po obsahové stránce však vykazuje celou řadu nedostatků, včetně závažnějších, na které se dále v posudku soustředím.

Podstatným problémem je, že v teoretické části absentuje vlastní kritická reflexe zdrojů a používaných konceptů, vysvětlení výběru či řazení autorů. Rozsah odborné literatury je spíše omezený, autorka relativně hojně čerpá z online zdrojů nebo informačních materiálů organizací. V teoretické části je načrtnuto mnoho témat a pojmů, kterým není věnována náležitá pozornost a výsledek působí dosti rozpačitě, výklad je plochý.

Již strukturace první části je pro mne nepochopitelně a bez zdůvodnění rozdělená na „Hlavní směry environmentální etiky“ a „Rozdělení environmentální etiky podle Erazima Koháka“. Není vysvětleno, v jakém vztahu jsou tyto typologie vůči sobě. Soubory postojů k přírodě, které se objevují v obou kapitolách – biocentrismus, antropocentrismus, teocentrismus – se autorka nesnaží dávat do souvislosti, ani okomentovat. Problematické je i použití termínu environmentální etika u E. Koháka, protože ten v citovaném díle *Zelená svatozář (Kapitoly z ekologické etiky)* používá záměrně jiný, (jak uvádí) neutrálnější, termín – *ekologická etika*. Důvodem je jeho úsilí vyhnout se termínu etika životního prostředí (environmental ethics), který odráží „antropocentrický“ výklad, který „není samozřejmý a dnešní stav světa naznačuje, že není ani příliš záhodný“¹. E. Kohák klade

¹ Kohák, E. 2002. *Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), s.16.

důraz na to, že jde o myšlenkové koncepty, nálepky. Autorka jakoby toto upozornění nevnímala a tak se objevuje nešvar, který E. Kohák v citovaném díle kritizuje jako „filosofování“ z nálepek.

Zřetelná je slabá provázanost mezi teoretickou a empirickou částí, která se projevuje v tom, že ačkoli se environmentální etice věnuje autorka v první části téměř na devíti stranách, dále se již touto oblastí nezabývá a ani načrtnuté koncepty se v práci neobjeví. Podobně je to s LOHAS jako novým životním stylem.

Analytickou část tvoří přehled výsledků jednotlivých otázek dotazníku s 34 tabulkami zobrazujícími rozdělení absolutních četností, které vzhledem k velikosti vzorku (100 respondentů), vyřazení neúplných dotazníků a neexistenci odpovědi „nevím“ odpovídají i relativním četnostem. Frekvenční tabulky jsou okomentovány a v několika případech i srovnány se šetřením Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Srovnání s výzkumem CVVM je určitou výjimkou, protože jinak jsou výsledky výzkumu pouze okrajově vsazeny do kontextu současného poznání a závěrů jiných výzkumů, včetně zahraničních. Nevýhodou je, že toto srovnání není zobrazeno v tabulkách, které by usnadnily čtenářovu orientaci (zejména u otázky č. 22). Chybí informace o tom, zda jsou nalezené rozdíly (věcně či statisticky) významné.

Z analytických postupů autorka využila prokazatelně pouze třídění prvního stupně. U několika otázek sice v textu zmiňuje, kterou variantu odpovědi volily častěji určité demografické skupiny respondentů, ovšem bez dalšího upřesnění (tabulky mohly být např. součástí příloh, ovšem Příloha 4 obsahuje výšečové a sloupcové grafy odpovídající frekvenčním tabulkám v textu). Podstatná část informace tedy chybí (např. s. 71, 74, 77). Problematickým aspektem provázející celou empirickou část je, že se autorka nezamýšlí nad vzorkem, jeho velikostí či reprezentativitou výzkumu. To se stává problémem především u zobecňování na celou populaci návštěvníků. Metodologicky sporné je, že respondenti nemohli vybírat variantu nevím – na rozdíl od výzkumu CVVM.

Práce si nekladla za cíl obohacovat teorii (a nečiní tak), a také nepřispívá mnoho k rozšíření dosavadních znalostí prostřednictvím výzkumu, protože ten má charakter spíše marketingové studie než sociologického šetření (včetně praktických doporučení, např. s. 95).

V práci přítomný normativní rámec, ze kterého autorka hodnotí jevy nebo výsledky výzkumu, není blíže zohledněn. Chybí vymezení vlastní pozice, diskuse o ní, případně přihlášení se k některému z načrtnutých směrů environmentální etiky (nálepek) a jejich východiskům. Toto opomenutí vy nízkou míru sebe-reflexivity.

Celkové hodnocení:

Práce je zpracovaná formálně přijatelným způsobem, ovšem po obsahové stránce zůstává za očekávanými kladenými na diplomové práce. Přes uvedené nedostatky doporučuji práci k obhajobě.

U ní by měla diplomantka rozvinout diskusi o předpokladech, ze kterých vychází, vztahu mezi teorií a empirickým šetřením. Zároveň prokázat, že dokáže reflektovat svůj výzkum, včetně jeho omezení, a zasadit jej do rámce současných vědomostí v dané oblasti. Měla by vysvětlit, jak postupovala v případě srovnávání sociodemografických skupin.

Známkové hodnocení – dobře

Dne: 7. 8. 2016 v Máslovicích

Kateřina Vojtíšková

